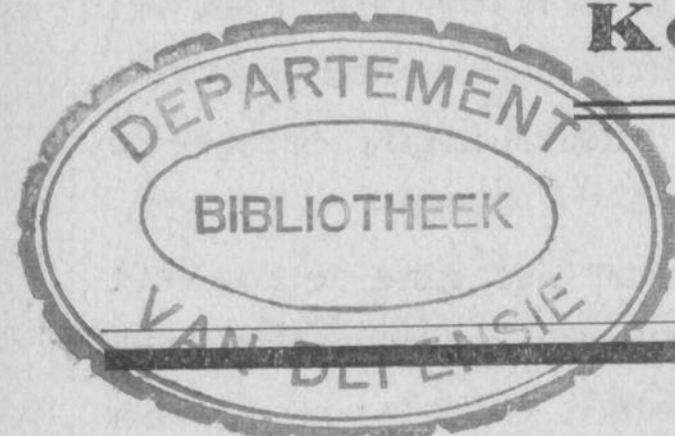

BENDOR

Orgaan van den Koninklijken Bond van gepensioneerde en eervol ontslagen militaire Officieren van Moederland en Koloniën en hunne Weduwen „Bendor”

**ONDER REDACTIE VAN HET HOOFDBESTUUR,
CORNELIS HOUTMANSTRAAT 40, DEN HAAG.**

MEER LEDEN!

Wanneer ieder een steentje bijdraagt tot den opbouw van „Bendor”, kan het een krachtig gebouw worden.

Helpt dus allen mee! Het Bestuur rekent op de activiteit van elk der leden, om velen te bewegen lid van „Bendor” te worden, en wel in het bijzonder de oud-Marine Officieren en Officieren van het Nederlandsche leger, die gedetacheerd zijn geweest bij het Indische leger, wier belangen eveneens door het Bestuur behartigd worden (zie blz. 92 e.v.)

ATTENTIE.

Adresverandering, aanmelding lidmaatschap: Aan het Redactielid, Corn. Houtmanstraat 40, Den Haag.

Stukken voor de Redactie vóór den 20en der maand aan hetzelfde adres: Corn. Houtmanstraat 40, Den Haag.

Brieven voor het Hoofdbestuur: aan den Secretaris, Benoordenhoutscheweg 115.

Contributies: Aan de Penningmeesteres, Mevr. H. Ph. ter Meulen-Meihuizen, Ieplaan 13, Den Haag; Postgirorekening No. 32164. (Aanget. brieven: Bijkantoor Copernicusplein).

Voor de Afdeeling Amsterdam: aan den Heer L. J. Saron, Saxen-Weimarlaan 12 II te Amsterdam (Z.), postrekening No. 146765, die de leden dier Afdeeling beleefd verzoekt de contributie bij voorkeur per giro te voldoen, ter besparing van kosten en tijd.

Mededeelingen van het Bestuur.

Het Bestuur verzoekt den Leden mededeelingen in de pers of in andere gedrukten, die onze belangen betreffen, als uitsnipsel of op andere wijze wel te willen doen toekomen aan den Voorzitter, den heer D. Merens, Zuidwerfplein 4, Marlot, dan wel aan het Redactielid, den heer G. W. Erfmann, Corn. Houtmanstraat 40, of aan den Secretaris, den heer J. v. Haaf-ten, Benoordenhoutscheweg 115, allen te 's-Gravenhage.

Dan heeft men zooveel mogelijk de zekerheid, dat niets aan de aandacht van het Bestuur ontsnapt en hebben de Leden de voldoening, dat zij daadwerkelijk medewerken.

NIEUWE LEDEN.

(Opgave tot 24 October 1929)

- Mevr. M. von Eelking-Siberius Trip, Bandoeng (Java), Nieuw Merdika 52.
- Mevr. L. Everts-de Kock, Den Haag, Schuytstraat 237.
- Mevr. R. Haak Bastiaanse-Eble, Heilbronn (Württemberg), Nordbergstrasse 601.
- Mevr. A. J. Heijman-de Bruïne, Le Chalet, Les Avants sur Montreux.
- Mevr. L. M. C. Homburg-Brunting, Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 99.
- Mevr. H. A. E. A. de Jong-Schenck, Den Haag, Malakkastraat 28.
- Mevr. S. M. E. Klerks-Roskott, Den Haag, Anemoonstraat 6.
- Mevr. G. J. J. W. Monchâtre-Tellings, Ommen (O.), Gilwell Ada's Hoeve.
- Mevr. D. F. G. Paris, Hastings (Sussex), Emmanuel Vicarage.
- Mevr. J. C. M. Pek-van Essen, Den Haag, Archimedesstraat 66.
- Mevr. M. P. Scholten-Drossaers, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 91.
- Mevr. A. S. C. Schijfsma-Reijdon, Leiden, Zoeterwoudsche-singel 69.
- Mevr. J. J. M. Stoppendaal-v. d. Bichelaar, Bussum, Jacob Catsplein 4.
- Mevr. W. A. Stumpff-Munnich, Den Haag, Beukplein 26.
- Mevr. J. C. Tetenburg-Henckel, Den Haag, Houtrustweg 62.
- Mevr. E. M. Vellinga-Felix, Driebergen, Oranjelaan 15.
- Mevr. M. A. Verschooff-Vogel, Den Haag, Vivienstraat 12.
- Mevr. M. M. C. W. van Vulpen-Zendijk, Den Haag, Obrechtstraat 331.
- Mevr. A. A. de Waal-Munniks de Jongh, Adres onbekend.
- Mevr. G. M. J. van Wisselingh-van Wisselingh, Amersfoort, v. Oldenbarneveltlaan 40.

- J. P. E. van Ameijde, Gep. Lt. Kol. inf. O., Den Haag, Nieboerweg 205.
- G. J. van Donk, Gep. Off. M. S. D. 1e kl., Z. Naarden, Godelindeweg 20.
- E. den Dooren de Jong, Gep. Gen. Maj. inf. O. Rijsenburg, Dorpstraat 18.
- Dr. G. van Dorssen, Gep. Dir. Off. v. Gez. 2e kl., O., Den Haag, Laan v. Meerdervoort 424.
- F. M. van Dorth, Res. 1e Lt. Vrijw. Landstorm L., Hilligersberg, Straatweg 17. *Begunstiger.*
- P. E. K. Ebbinge Wubben, Gep. Kap. Lt. t. Zee Z., Texel de Koog.
- P. J. Jager, Gep. Lt. t. Zee, 1e kl. Z., Den Haag, Delistraat 38.
- Dr. B. L. Kroon, Gep. Off. v. Gez. 1e kl. O., Deventer, Florens Radewijnzstraat 3.
- L. Th. van der Kruk, Gep. Lt. Kol. inf. O., Den Haag, Laan v. Nieuw Oost-Indië 244.
- J. van Meurs, Gep. Hoofdoff. M. S. D. 2e kl. Z., Bussum, Jacobus Bellamyalaan 28.
- H. A. Meyer, Gep. Lt. t. Zee 2e kl. Z., Alkmaar, Westergeweg 87.
- A. J. A. v. Overeem, Gep. Kol. inf. O., Den Haag, Ant. Heinsiusstraat 12.
- J. W. E. de Ruiter, Gep. Lt. Kol. Top. Dienst, O., Den Haag, v. Boetzelaerlaan 111.
- P. W. Scheffelaar Klots, Gep. Lt. Kol. inf. O., Nice, Hotel „Villa Yolande”, Avenue des Acacias 18.
- K. W. B. Schmidhamer, Gep. Kap. inf. O., Amsterdam (Z) Valeriusstraat 134 ^{hs}.
- K. J. D. Scott, Gep. Kap. inf. O., Brussel-Schaerbeek, Square François Riga 43.
- H. G. Smagge, Gep. Kap. inf. O., Den Haag, p/a Nederl. Handel Mij.
- J. P. Sollewijn Gelpke, Gep. Off. v. Gez. 1e kl. O., Oegstgeest, Prins Hendriklaan 13.
- J. H. Swartjes, Gep. Lt. Kol. mil. adm. O., Brussel, Square Marguërite 14.
- W. F. van Vliet, Gep. Lt. Kol. genie O., Zeist, Krullelaan 37.
- P. C. O. R. Waschke, Gep. Dir. Off. v. Gez. 2e kl. O., Kötzschenbroda bij Dresden, Jägerstrasse 3.
- D. J. Weg, Gep. Off. v. Gez. 2e kl. O., Sneek, Noordersingel 6.

INGEKOMEN GELDEN.

Plan - De Boer

De Heer d. A.-G. te Den Haag f 2.—.

Kort verslag van de Hoofdbestuursvergadering op 23 October 1929.

Tegenwoordig alle leden behalve de heer Geertsema Beckeringh, die bericht van verhindering heeft gezonden.

Punt 1. Ingekomen bescheiden. De Secretaris heeft van het Bestuur van de Club van oud-officieren van den M.S.D. een naamlijst van de leden ontvangen, waarvoor dank is betuigd.

Verdere bescheiden, voorzoover niet onder punt 2 vermeld, hebben geen belang voor de leden.

Punt 2. Mededeelingen omtrent pensioenregelingen.

Aan den Minister van Koloniën,
den G. G. van Ned. Indië,
den Legercommandant in Indië,
Leden van den Raad van Indië,
den Directeur van Financiën in Indië,
alle Leden van den Volksraad

is met een begeleidend schrijven een overdruk toegezonden van de berekening, voorkomende in Bendor No. 156, en een ex. van ieder der beide brochures van generaal van der Maaten, voorzoover die aan die autoriteiten niet reeds eerder waren gestuurd.

Op 16 October is aan den Min. van Defensie een rekest gezonden omtrent de verhooging van de z.g. Indische toelage op de pensioenen der officieren van de Marine en van het Ned. Leger, die in Indië zijn gedetacheerd geweest; in een begeleidend schrijven werd gevraagd, dit rekest mondeling te mogen toelichten. Reeds op 21 October gaf Z. E. aan het H.B. de gelegenheid, dit te doen. Daar de Voorzitter toen verhinderd was, zijn beide Marineleden van het H.B., de Heeren van Haaften en Erfmann, ter audientie geweest. Zie omtrent een en ander hierachter.

Punt 3. Rondvraag. Nihil.

Verlofsofficieren contra den Staat.

De pleidooien voor den Hoogen Raad in de zaak van den reserve-kapitein D. Langenbach ca. den Staat der Nederlanden tot uitbetaling van te weinig ontvangen tractement als officier en gegrond op artikel 9 (oud) der wet op het Reserve-personeel der Landmacht 1907, voorschrijvende gelijke rechten en plichten van beroepsofficieren en reserve-officieren, voor den tijd in werkelijken dienst doorgebracht, zijn nader bepaald op 28 Februari 1930 om 11 uur des voormiddags.

Verzoekschrift aan den Minister van Defensie ter zake van de z.g. Indische toelage op het pensioen der officieren van de Marine en van het Ned. Leger, die in Indië gedetacheerd zijn geweest.

Aan

Zijne Excellentie den Minister van Defensie,
te 's-Gravenhage.

Geeft met verschuldigden eerbied te kennen, het Hoofdbestuur van den Koninklijken Bond van gepensioneerde en eervol ontslagen Militaire Officieren van Moederland en Koloniën en hunne Weduwen „Bendor”, domicilie kiezende 115, Bezuidenhoutscheweg te 's-Gravenhage;

dat bij Wet van 29 Mei 1877 (Staatsblad 114) de verhooging voor het pensioen voor verblijf tusschen de keurkringen met ingang van 1 Juni 1877 voor de officieren van de Koninklijke Marine en voor de officieren van het Nederlandsche Leger, die in Indië zijn gedetacheerd geweest, is vastgesteld op f 75 's jaars;

dat deze toelage daarna nimmer is verhoogd, ondanks de zeer sterke daling in koopkracht van den gulden in de afgelopen 50 jaar;

dat bij Wet van 29 Mei 1920 (Staatsblad 283) de pensioenen van alle landsdienaren in Nederland en in Indië, voor zoover zij vóór 1 Januari 1920 gepensionneerd waren, wegens verminderde koopkracht van den gulden met 40% werden verhoogd;

dat daardoor ook de toeslag op het pensioen voor verblijf binnen de keerkringen van bovengenoemde militairen met 40% werd verhoogd voor zooveer betreft degenen, die vóór 1 Januari 1918 gepensionneerd waren, doch dat daarbij een maximum-pensioen van f 4000.— werd gesteld **ongeacht verblijf in de tropen, een maximum dat ook geldt voor de landsdienaren, die nooit tusschen de keerkringen dienden;**

dat als gevolg van dit maximum de 40% verhooging op de z.g. Indische toelage wel wordt genoten door alle vóór 1918 gepensionneerde onderofficieren en minderen, een groot gedeelte der subalterne officieren en een zeer klein gedeelte der hoofdofficieren, die op jongeren leeftijd gepensionneerd waren, doch juist niet of niet ten volle door die gepensionneerde officieren, die den lande het langst in de tropen hebben gediend, terwijl bovendien voor de na 1 Januari 1918 gepensionneerde officieren enz., wederom de in 1877 vastgestelde bedragen gelden zonder eenige verhooging;

dat deze regeling **door onzen Bond** wordt gevoeld als eene door de Regeering ongewilde onbillijkheid ten opzichte van de militairen van de Koninklijke Marine en van het Nederlandsche Leger, die den Lande in de tropen dienden;

redenen waarom ons Bestuur zich tot Uwe Excellentie wendt met verzoek het wel daarheen te willen leiden, dat — in afwachting van een nadere regeling der verdeling van de kosten voor de Marine tusschen Nederland en Koloniën en een eventueel daaruit voortvloeiende wijziging der thans vigeerende pensioenwetten — de verhooging van pensioenen voor verblijf binnen de keerkringen, zooals deze in 1877 werd vastgesteld, voor alle daarop recht-hebbenden, zonder eenige restrictie, worde verhoogd met 40%.

't Welk doende,

Namens het Hoofdbestuur van den
Koninklijken Bond „Bendor”

De Voorzitter,

(w. g.) D. MERENS.

De Secretaris,

(w. g.) J. v. HAAFTEN.

Ingevolge gedaan verzoek van het H.B. is een delegatie van het H. B. bij den Minister ter audientie genoodigd op 21 October.

Z. E. ontving de delegatie zeer welwillend, verklaarde persoonlijk sympathiek te staan tegenover dergelijke vraagstukken, daarvan als Kamerlid dan ook meermalen blijk te hebben gegeven, doch hij meende, dat ons verzoek tegelijk behoorde te worden behandeld met vele andere rekest

om verhooging van pensioen, zoodat zou moeten overwogen, wat in het algemeen zou kunnen worden gedaan. Onze bestuursdelegatie voerde daartegenover aan, dat het hier wel een speciaal geval betrof, daar de z.g. Indische toelage in 1877 was vastgesteld en nooit was verhoogd, ondanks de steeds verminderende koopkracht van den gulden, dat wel in 1920 als principe was aangenomen alle pensioenen met 40% te verhoogen, doch dat de Indische toelage daarvan was uitgesloten, behalve voor hen, die vóór 1920 waren gepensionneerd en bovendien het voor den dienst in Europa geldende maximum van f 4000 pensioen na verhooging niet zouden overschrijden.

De Minister gaf toe, dat dit wel een bijzonder geval was en zegde toe, dat hij zou doen nagaan of op grond van de aangevoerde overwegingen, dit geval niet afzonderlijk zou kunnen worden behandeld.

Onze bestuursdelegatie merkte nog op, dat de kosten voor de gevraagde verhooging niet hoog konden zijn.

De Minister verklaarde, aangenaam getroffen te zijn door den zakelijken toon van het verzoekschrift, in tegenstelling met dien van vele andere rekestten over soortgelijke onderworpen.

Het Hoofdbestuur van Bendor meent, den Minister dank verschuldigd te zijn voor de aandacht, tot nu toe aan ons verzoekschrift gegeven. Gaarne had het H. B. een berekening van de financiële gevolgen van een gunstige beschikking op de gevraagde verhooging opgemaakt; dit was echter niet wel mogelijk doordat aan het verzoek van het H. B., in tal van opvolgende Bendor's geplaatst, om gegevens van betrokkenen, niet in voldoende mate gevolg werd gegeven.

De pensioenen der oude militairen van het Indische Leger in den Volksraad. Zittingsjaar 1929-1930.

Begrooting van Ned.-Indië, 1930.

Afdeelvingsverslag, Afdeling IX, Departement van Oorlog, stuk 10, blz. 4, § 4. Bezoldigingen, pensioenen en onderstanden.

Ten eerste werd betreurd, dat de Minister van Koloniën zich inzake de gelijkstelling der militaire pensioenen van vóór en na 1920 op een beslist afwijzend standpunt blijft stellen door te verklaren, dat van hem geen maatregelen te verwachten zijn in de richting van verhooging (T. K. zitt. 1928-1929 Hand. blz. 1286). De financiële bezwaren tegen de inlossing van deze eereschuld, door de Regeering ontwikkeld in Hare onlangs aan den Volksraad gezonden mededeelingen (zitt. 1928-1929, Ond. 75 — Afd. IX: st. 6; zitt. 1919-1930, Ond. 1 — Afd. IX: st. 13), kwamen geenszins overtuigend voor. Het bedrag, dat voor de algeheele gelijkstelling der pensioenen en gagementen van de thans nog in Indië aanwezige militairen, die vóór 1920 werden gepensionneerd of gegageerd, nodig zou zijn (f 855.000), acht de Regeering te hoog om stappen tot dien maatregel van billijkheid te doen. Het deed daarom wel vreemd aan, dat Zij het op f 800.000 gestelde verschil tusschen ramingen opbrengst der groep

belastingen over 1929 „geen noemenswaardig verschil” noemt (financieele nota, blz. 21). Verwezen werd naar de toezegging, dat wat binnen de grens eener kloppende begrooting voor de oud-militairen kon worden gedaan telkens gaarne in overweging zou worden genomen, en dat de Regeering ieder jaar in verband met den stand der financiën zou overwegen in hoeverre op den — reeds ingeslagen — weg van pensioensverbetering verdere stappen konden worden gezet (1ste gewone zitting 1924, Hand. blz. 1032-1033). Hierbij moge worden bedacht, dat de toen reeds gedane stappen vooruit plaats vonden onder bepaald ongunstige financieele omstandigheden, in een tijd van begrotingstekorten (1924: 20.3 miljoen tekort op den gewonen dienst), waarvan thans geen sprake meer is. Dat — zooals de Regeering becijfert — het voor de in Indië vertoevende oud-strijders vereischte bedrag van f 855.000 jaarlijks met $\pm 5\%$ zou afnemen, werd betwijfeld. Waar in 1924 de hiervoor benoodigde som op rond f 3.4 miljoen werd gesteld en in 5 jaar tijds dit bedrag dus met 75% is gedaald, ware — ook al houdt men rekening met de in 1925 en 1927 toegekende pensioensverhoogingen wegens het bereiken van den 50. en 60-jarigen leeftijd — de jaarlijksche afname eerder op een belangrijk hoger percentage te stellen.

Memorie van Antwoord. Stuk 11, blz. 6 en 7.

Aangezien de kosten van de algeheele gelijkstelling der pensioenen en gagementen van de thans nog aanwezige militairen, die vóór 1920 werden gepensionneerd of gegageerd, nog zóó hoog zijn, kan de Regeering alleen reeds op grond van de tegen bedoelde gelijkstelling destijds aangevoerde financieele bezwaren deze aangelegenheid niet nader in overweging nemen.

Hiertoe bestaat overigens te minder aanleiding, nu uit herhaalde adressen van vereeniging^u van vóór 1920 gepensionneerde en gegageerde militairen beneden den rang van onder-officier blijkt, dat de Europeesche oud-korporaals en soldaten — vormende de groote massa der Europeesche oud-strijders — vorenbedoelde gelijkstelling als een onrechtvaardigheid zouden beschouwen en hogere pensioensbedragen verzoeken dan na 1920 onder dezelfde omstandigheden worden toegekend, zoodat de hiervoren bedoelde gelijkstelling toch geen algeheele bevrediging zou schenken.

De meening van de leden, dat in 1924 voor de algeheele gelijkstelling f 3.4 miljoen benoodigd zou zijn geweest en dit bedrag in 5 jaren tijds dus met 75% zou zijn gedaald, moet op een misverstand berusten.

Bedoeld bedrag van f 3.4 miljoen werd in 1924 na een becijfering van den toestand op eind 1923, als meerdere jaarlijksche uitgave noodig geacht, wanneer voor allen de oude pensioenen en gagementen waren verhoogd tot de toen geldende pensioenen. Werde echter rekening gehouden met de destijds door de Militaire Salariscommissie voorgestelde en sedert bekrachtigde pensioenen voor de niet-Europeesche militairen, dan zou het voor 1924 benoodigd meerdere bedrag slechts op f 2.271.000 zijn geraamd.

Aangezien intusschen voor het toekennen van verhoogingen wegens het bereikt hebben van den 50- en 60-jarigen leeftijd

onderscheidenlijk f 364.000 en f 256.000 op de begrooting is gebracht, zou in verband met vorenstaande uiteenzetting, het daarna voor de algeheele gelijkstelling der pensioenen van de in Nederlandsch-Indië aanwezige gepensionneerde militairen benoodigde bedrag niet op f 3.400.000, doch op f 2.271.000, verminderd met f 364.000 + f 256.000 = f 1.651.000 moeten worden gesteld, welk bedrag volgens de laatstelijk uitgevoerde berekening thans tot f 855.000 zou zijn gedaald.

Deze daling is echter niet uitsluitend te wijten aan het overlijden van gepensionneerden, doch ook aan vertrek naar Europa. Velen der vóór 1920 gepensionneerde militairen toch zijn na het verlaten van den militairen dienst in civielen of particulieren dienst overgegaan en eerst geruimen tijd na hun pensionneering naar Nederland vertrokken.

Ook is vorenvermeld bedrag van f 1.651.000 verminderd doordat bij de berekening in 1923 ook rekening werd gehouden met de vóór 1920 gepensionneerde (gegageerde) militairen, die met behoud van pensioen (gagement) weder in dienst waren getreden en eind 1923 nog in dienst waren. Bij definitieve pensionneering na 1923 kwam uiteraard het vóór 1920 toegekend pensioen (gagement) te vervallen en behoefde met hen voor wat gelijkstelling betreft geen rekening meer te worden gehouden.

Voorts mag niet worden vergeten, dat de gemiddelde diensttijd van den vóór 1920 gepensionneerden (gegageerden) onderofficier en gepensionneerden (gegageerden) militair beneden dien rang onderscheidenlijk 16, 13, 15 en 12 jaren bedroeg, welke diensttijd vaak al na het volbrengen van het 16e levensjaar inging, zoodat in het bijzonder van de tusschen 1910 en 1920 gepensionneerden, uiteraard de meerderheid der oud-strijders, velen nog geenszins tot de ouderen van dagen behooren en dan ook in de eerste jaren nog niet voor verhooging wegens het bereiken van den 50- (c.q. 60-) jarigen leeftijd in aanmerking komen.

Dat dan ook de jaarlijksche afname van het voor de gelijkstelling berekende bedrag op een belangrijk hoger percentage zou kunnen worden gesteld dan bij de berekening op het Departement van Oorlog werd aangenomen, kan niet worden toegegeven.

Bij de behandeling van Afdeeling IX (Departement van Oorlog) in de 32e Vergadering van den Volksraad op Woensdag 21 Augustus 1929 hebben de leden v. d. Weyden en Kerkkamp onder aanvoering der bekende argumenten wederom krachtige betoogen gehouden ten gunste van gelijkstelling der pensioenen van de voor en na 1 Januari 1920 gepensionneerde militairen van het Indische leger (Handelingen blz. 1197 en 1205 e.v.), waarbij het lid Monod de Froideville zich aansloot (blz. 1208).

In de 36e Vergadering op Maandag 26 Augustus 1929 heeft de Legercommandant-Regeeringsgemachtigde hierop geantwoord:

„Van de door de Heeren v. d. Weyden en Kerkkamp wederom geleverde pleidooien voor algeheele gelijkstelling der pensioenen van de voor en na 1 Januari 1920 gepensionneerden — waarbij de Heer Monod de Froideville zich

Raadpleeg voor alle soorten

VERZEKERINGEN

H. B. L. BRAAM

gep. Kapt.-Luit. ter zee

Inspecteur

**EERSTE NEDERLANDSCHE
'S-GRAVENHAGE**

2e Schuytstraat 151 — Telefoon 31266

geheel kon aansluiten — heeft de Regeering met belangstelling kennis genomen”.

„Zij kan daarin echter tot Haar leedwezen geen aanleiding vinden nogmaals op de kwestie terug te komen, te minder nu blijkens persberichten een drietal uit Indië en Nederland aan H.M. de Koningin aangeboden rekestten zijn afgewezen”. (Handelingen blz. 1340).

In dezelfde Vergadering heeft den Heer v. d. Weyden bij de 2e lezing alsnog gezegd: (Handelingen blz. 1350).

„Ten slotte heeft het antwoord, dat de geachte Regeerings-gemachtigde mij heeft gegeven over de gelijkstelling van de pensioenen, allermist bevredigd. Daarbij heeft de geachte Regeeringsgemachtigde als enig argument genoemd de rekestten aan H.M. de Koningin gezonden, n.l. een drietal, die in den laatsten tijd zijn ingediend en afgewezen en die nu weer een argument van de Regeering vormen, om niet een stap verder te gaan in de vroeger ingezette richting voor gelijkstelling van die pensioenen. Maar ik had gevraagd of de Regeering een bedrag wilde noemen, dat Zij wel beschikbaar kon stellen en wat daarmede dan gedaan zou kunnen worden. Tot mijn spijt heb ik op die vraag geen antwoord gekregen en daarom ben ik zoo vrij, Mijnheer de Voorzitter, de volgende motie voor te leggen:

De Volksraad,
van oordeel, dat alle aanleiding bestaat, althans gedeeltelijk tegemoet te komen aan het billijk verlangen der vóór 1920 gepensioneerde en gegageerde militairen tot gelijkstelling hunner pensioenen en gagementen met die van hunne na genoemden datum gepensioneerde ranggenooten; noodigt de Regeering uit, bij aanvullings-begroting de betreffende posten op de begroting voor 1930 met een zoodanig bedrag te verhoogen, dat daaruit de kosten dier gelijkstelling kunnen worden bestreden;

- a. voor de 60-jarige oud-militairen wier pensioenen en gagementen nog niet zijn gelijkgesteld;
- b. voor de 50 tot 60-jarige oud-militairen beneden den rang van onderofficier, met uitzondering van diegenen, die reeds een hooger pensioen genieten dan zij bij algeheele gelijkstelling zouden krijgen.

De motie is door verschillende leden ondertekend en

ik hoop dat de Volksraad, evenals vroeger, met deze motie zal kunnen medegaan”.

Voor de behandeling enz. dezer motie wordt voorloopig verwezen naar „Bendor” no. 156, October 1929, blz. 80, rechterkolom. In het volgende „Bendor”-nummer zal het verloop uit de „Handelingen van den Volksraad” volledig worden overgenomen.

FEUILLETON

UIT DE OUDE DOOS

Reisherinneringen.

Naar de Philippijnen (ten deele Dagboekfragment)

door J. VAN HAAFTEN.

III. (Slot)

De guerilla-oorlog was wel de voor de Philippijnen aangewezen krijg. Eerstens strookte deze geheel met hun aanleg, maar tevens bood zij hen een zooveel grootere kans op succes, omdat het voordeel der terreinkennis aan hun zijde was.

Daarbij kwam, dat de Philippinós goed van munitie waren voorzien, tendeele buit gemaakt op de Spanjaarden en zij daarenboven een groote eigenschap, noodig tot het voeren van zulk een krijg, bezaten, n.l. hun groote soberheid ten opzichte van de voeding, die voornamelijk uit rijst bestond, waarvan zij vooral in de eerste tijden van het verzet zeer ruim voorzien waren, doordat toen nog het geheele binnenland in hunne handen was. Wanneer men dat alles in aanmerking neemt, dan kan men begrijpen hoe het mogelijk was, dat zij zich tegenover den zooveel sterkeren en veel beter bewapenden vijand zoo lang konden staande houden.

Hun tactiek was immer dezelfde; plotselinge overval van den vijand bij eventueelen opmarsch, of wel aanval op een of ander minder sterk geacht punt en onmiddellijke terugtocht, zoodra de vijand zich ging ontplooien, of wel geschut tegenover hen in actie trachtte te brengen.

Gevochten werd er in dien tijd om Manilla geweldig hard en met een taaheid en verbittering, die aan het ongelooflijke grensden.

Een merkwaardig staaltje ervan maakten wij tijdens ons verblijf mede, dat door zijn geweldige grootsheid voor immer in mijn geheugen zal blijven gegrift. Het was het bombardement van Cavite.

Cavite, een kustplaatsje op een smalle landengte gelegen, op een 20 K.M. Z.W. van Manilla, eveneens aan de Manilla-baai, was destijds door de Philippijnen zeer versterkt en vermoed werd dat zich daar het vijandelijke hoofdkwartier bevond.

Het bombardement geschiedde door het in de baai liggende Amerikaansche eskader, een onderdeel van de vloot, die destijds de Spaansche scheepsmacht daar ter plaatse had vernield, in vereeniging met landmachtbatterijen. Precies om 9 uur des avonds viel van het admiraalschip het eerste schot en onmiddellijk daarop donderde en dreunde het van alle

kanten. Het vuurwerk, in dit geval een ernstvuurwerk, waarvan wij toen getuigen waren, leverde een schouwspel op van zulk een demonische schoonheid, dat zoozeer boeide en aller aandacht in beslag nam, dat men totaal vergat, waarom het eigenlijk ging; ik voor mij althans moet eerlijk erkennen, dat ik tijdens dat gansche bombardement geen oogenblik heb gedacht aan de verschrikking en de naamlooze ellende, vermoedelijk er door teweeggebracht, zoozeer vergat men tijdelijk al het andere bij den aanblik van dat zóó fantastische schouwspel. Zoowel van de land- als van de zeezijde zag men granaat op granaat als vurige strepen door den donkeren avondhemel schieten en dan nabij of in het doel uiteenspatten in een zee van vuur.

Nadat het verschrikkelijke, maar toch zoo indrukwekkende schouwspel een goed half uur had geduurd, bereikte dit zijn climax, want toen was de gansche plaats, waartegen het vernietigingswerk was gericht, opgegaan in een zee van vlammen.

Uit oorlogsoogpunt beschouwd ontegenzeggelijk een kranige prestatie, die blijk gaf van de goede leiding van het Amerikaansche vuur, maar niettegenstaande dat was het behaalde succes niet zonder groote opofferingen bereikt, wat ons later bleek uit de lange in de bladen opgenomen verlieslijsten, die voldoende aantoonde, dat de, zooals de Amerikanen het noemden, zoo glorieuse aanval op Cavite, maar niet zonder slag of stoot was gegaan.

Met heel veel ophef werd in die bladen gewaagd van het daarbij behaalde groote succes, hemelhoog werden de prestaties van de landingsdivisiën der vloot geprezen, met nog meer ophef werd gewaagd van de vermoedelijk nog veel grooter verliezen van den vijand, welke verliezen voor het meereendeel slechts op gissingen berustten, daar de Philippinós volgens het door hen steeds gevolgde systeem de plaat hadden gepoetst, toen het hun al te warm werd gemaakt.

Dat hun verliezen ook ernstig waren geweest, toonden de photo's van de het plaatsje omringende loopgraven, die door de landingstroepen der Amerikanen stormenderhand waren genomen en welke vol gedooide Philippinós waren, voldoende aan. Volgens Amerikaansche gewoonte werden de genomen punten of loopgraven steeds gefotografeerd en werden deze photo's zoo ruim mogelijk verspreid, teneinde daardoor het behaalde succes zoo goed mogelijk te doen uitkomen. Ik verdenk er echter de Amerikanen van, dat zij ook in deze hun methode van bluff in ruime mate toepasten. Er waren echter onder die photo's enkelen, die zulk een opeenstapeling van dooden te zien gaven, dat men sterk den indruk kreeg hier te doen te hebben met een show, een bijeengebrachte verzameling van dooden, n.l. om de behaalde uitkomst nog grooter te doen lijken.

Wat een humbug, zal men allicht zeggen, maar is de wereld er nu eenmaal niet vol van?

Hoe het zij, van de havenplaats Cavite bleef geen steen meer op den andere en wanneer men thans deze weder geheel opgebouwde groote havenplaats bezoekt, dan vindt men er niets meer, dat aan die vroegere verwoesting herinnert, want de algeheele vernieling maakte een algeheel neuen

opbouw noodig en wat aangaat de wrakken van de Spaansche oorlogsschepen, die daar eenmaal op het strand zaten, die zijn ook alreeds lang geleden opgeruimd. Trouwens, alle teekenen van den vroegeren strijd zijn thans al lang geleden verdwenen; zoodra n.l. de Amerikanen daartoe in de gelegenheid waren, hebben zij alles wat aan strijd en onrust herinnerde, doen verdwijnen, wat zeker een verstandige politiek is geweest, want daardoor werden bij de onrustige bevolking geen oude herinneringen meer gewekt.

Van de havenplaats Cavite hebben de Amerikanen een vlootsteunpunt van den eersten rang gemaakt, waardoor de strategische positie van dat land in den Stillen Oceaan buitengewoon is versterkt. Wel bezaten zij reeds vlootsteunpunten in die zee, waaronder de voornaamste de op de Sandwich-eilanden aangelegde vlootbasis, Pearlharbour, is, maar dat te Cavite aangelegde steunpunt overtreft die allen in belangrijkheid, want hierdoor is Amerika's positie tegenover Japan ten zeerste versterkt.

Terecht hebben de Amerikanen het groote belang van Cavite uit een krijgskundig oogpunt ingezien, en daarom is het thans ook, zoowel van de land- als van de zeezijde zoo krachtig mogelijk versterkt. Onnoodig te zeggen dat zich daar thans groote arsenalen en werven bevinden, en dat, zooals van zelf spreekt, de haven up-to-date is gemaakt.

De kans dat het in de komende tijden nog wel eens tot een conflict zal komen tusschen Amerika en Japan is niet denkbare, gezien de groote tegenstrijdigheid in belangen tusschen die twee groote mogendheden in den Stillen Oceaan, en dat in zulk een geval het eerste treffen nabij de Philipijnen zal plaats hebben, is zoo goed als zeker.

Indien zich daar een Amerikaansche vloot bevindt, die meester van de zee is, dan kan deze vloot de zeeverbindingen van Japan met Europa volkomen beheerschen, zoodat daardoor de overzeesche toevoer naar dat Rijk totaal wordt afgesneden.

Het eenige, echter zeer groote nadeel van de Amerikaansche positie aldaar is gelegen in den reusachtigen afstand tot het moederland, circa 7000 mijl, waardoor de kans, om op het juiste moment daar een overmachtige vloot te hebben, bemoeilijkt wordt.

Japan's voordeel is, dat het zooveel dichter bij die Philipijnen is gelegen, de meeste zijner oorlogshavens liggen op niet meer dan circa 1000 mijl er van af en dus zal dit Rijk in een eventueel komenden strijd trachten de op de Philipijnen gestationeerde vermoedelijk minder krachtige vloot te verslaan, voor en aler voldoende versterkingen ter plaatse zijn aangekomen.

Tentijde van ons bezoek was echter alles nog bij het oude, want pas in 1903 eindigde de eigenlijke strijd tegen de Philippinós. Ingrijpende veranderingen werden echter eerst na het jaar 1907 ingevoerd: toen pas voelde de Amerikaansche regering zich sterk genoeg om dat te doen.

De toestand van de bevolking was nog geheel zoo als die was onder het Spaansche bestuur; ook had men die met opzet zoo min mogelijk gewijzigd, ten einde het niet-opgestane gedeelte ervan door ontijdige maatregelen niet tegen

zich in te nemen, daarenboven is er steeds getracht, den oorlogstoestand, zoo min mogelijk op die bevolking te doen drukken.

Niettegenstaande dien oorlogstoestand maakten wij, zooals ik reeds zeide, kennis met veel buitengewoons, v.n. op oorlogsgebied, ook werden ons de verschillende inrichtingen op industrieel gebied getoond — en onder deze namen een eerste plaats in de groote sigarenfabrieken der Nederlandsche firma van Embden. Daarenboven ging overdag het leven op Manilla zijn gewone gang. Op de groote pleinen hadden des middags muziekluitvoeringen plaats en werd allerlei sport beoefend, terwijl in de meer afgelegen wijken hier en daar hanengevechten plaats hadden.

Om die hanengevechten zijn de Philipijnen immer bekend of wellicht beter gezegd berucht geweest.

Hoewel het Amerikaansche gouvernement van den beginne af aan tegen deze menschonteerende gevechten gekant is geweest, was het, vooral in den beginne niet mogelijk deze te verbieden. Daarvoor waren deze vertooningen onder alle standen van de bevolking te veel geliefd en een ontijdig verbod zou vermoedelijk tengevolge hebben gehad, dat een nog grooter deel van de inlandsche bevolking zich aan de zijde van de oproerlingen zou hebben geschaard. Daarbij kwam, dat de vorige meesters dergelijke gruwelijke vertooningen niet alleen nimmer eenige hinderpaal in den weg hadden gelegd, maar ze zelfs, als surrogaat voor hun zóó geliefkoosde stierengevechten, eerder hadden aangemoedigd.

Als een eerste maar groote schrede op den weg, die eenmaal tot algeheele afschaffing ervan moet leiden, is het de Regeering alvast gelukt die gevechten tot bepaalde plaatsen te beperken. Voor Manilla b.v. vinden zij alleen nog maar plaats in speciaal daarvoor gebouwde loodsen, die zich buiten de stad nabij de eindpunten der electrische trams bevinden.

De vertooningen, die zooveel mogelijk op Zon- en feestdagen worden gehouden, worden over 't algemeen alleen bezocht door Philipinos en door de op het eiland nog gebleven Spanjaarden, over het algemeen lieden van geringe geboorte en gemengden bloede, en ook door de daar wonende Chineezers, die er verzot op zijn, v.n. om het erbij komende wedden, want de Chineezers zijn aartsdobbelaars.

Wat de regelingen dezer gevechten aangaat, deze zijn nog precies eender als vroeger bij de openbare, en als vroeger is het nog even gruwzaam.

Evenals vroeger komen op de dagen, dat dergelijke spelen worden gehouden, de eigenaars der vechthanen in grooten getale opzetten. Hun eerste werk is een tegenstander voor hun strijder te vinden en is deze gevonden, dan laten zij zich inschrijven voor een gevecht.

Tegen dat zij aan de beurt komen, bevestigen zij aan een achterpoot van hun haan een vlijmscherpe stalen spoor, in den vorm van een sikkels, en als hun tijd daar is, betreden zij de arena.

Elk gevecht wordt ingeluid door drie maal bellen. Op het eerste bellen wordt de arena door de deelnemers betreden, op het tweede gebel wrijven de eigenaars, die hun dieren onder den arm hebben, deze, teneinde de strijdlustige dieren

zooveel mogelijk op te winden met de koppen tegen elkaar. Op het derde gebel laten zij de hanen los en dan vangt meestal dadelijk de korte, maar doodelijke strijd aan.

Het schouwspel is vooral zoo weerzinwekkend, omdat de toeschouwers zich immer zoo walgelijk gedragen.

Wanneer die gevechten hun hoogtepunt bereiken, dan zijn die toeschouwers geen menschen meer, doch slechts luid brullende, afgrijselijke kreten uitstootende beesten, bij wie de hartstocht van spel en strijd zóó fel is opgewekt, dat zij geen grenzen meer kent, hetzij in hun vreugdeuitingen ofwel hun vervloeking, naarmate de haan hunner keuze wint of verliest.

Ik heb in mijn leven stieren- en hanengevechten bijgewoond, maar van de twee verkies ik verreweg de eerste, daar althans is nog iets ridderlijks in te vinden.

De Amerikaansche regeering komt de eer toe, dat zij eerlijk tracht in de toekomst dergelijke menschonteerende spelen meer en meer te doen verdwijnen. Men tracht dit te bereiken door de volksopvoeding zoo hoog mogelijk op te voeren, waardoor in komende tijden het volk zelf deze soort vertooningen als minderwaardig zal gaan beschouwen; ook zorgt de practische Amerikaan er iets beters voor in de plaats te geven, waartoe de meest uitgebreide sportbeoefening door de Philipijnsche jeugd zooveel mogelijk wordt aangemoedigd.

Dat men met een dergelijk systeem op den duur meer bereikt dan met het een of ander verbod, behoeft wel geen betoog.

Met welk doel de Amerikanen de Philipijnen ook in bezit mogen hebben genomen, zeer zeker kan niet worden ontkend, dat de onder het tegenwoordige régime aldaar levende bevolking er in alle opzichten op is vooruitgegaan.

De Amerikaan toch heeft, toen men de toestand éénmaal meester was, verbetering gebracht op bijna elk gebied; vooral wat de sanitaire toestanden aangaat zijn er wonderen verricht. Waar b.v. onder het Spaansche régime Cholera-epidemiën aan de orde van den dag waren, komt deze gevreesde ziekte thans bijna niet meer voor. Dat er om zoo iets te bereiken dikwijls wel met harden hand moest worden ingegrepen, behoeft geen betoog.

Teneinde ten alle tijde toezicht te kunnen uitoefenen op de watervoorziening werden op de grootere eilanden zoo spoedig mogelijk waterleidingen aangelegd, en toen deze er eenmaal waren was, dank zij de goede er aan toegevoegde maatregelen, het hoofdgevaar geweken.

Ook op handelsgebied nemen thans de Philipijnen een geheel andere plaats in dan vroeger. Evenals de Portugeezen bleken de vorige meesters wel in staat groote koloniën te veroveren, maar in geen enkele hunner koloniën gelukte het hun deze tot bloei te brengen.

Voor het grootste deel kwam dit, omdat de Spaansche autoriteiten het bestuur voor een groot deel overlieten in handen van de ordebroeders, die in elke Spaansche kolonie in grooten getale tegenwoordig zijn en die gewoonlijk slechts het oog gericht hebben op godsdienstige bekeering der bewoners.

Ook op de Philipijnen zijn het die ordebroeders geweest,

die tenslotte de inwoners tot het uiterste hebben gedreven, daar de aanmatiging en willekeur dezer heeren tegenover de bevolking geen grenzen kenden.

Zij ook moeten er verantwoordelijk voor worden gesteld, dat die eilanden, zoo rijk aan allerlei voortbrengselen, in de laatste jaren van het Spaansche bestuur ternauwernood voldoende opbrachten om de bevolking te voeden.

Toen de Amerikanen daar eenmaal de hand aan den ploeg hadden geslagen, is dat alles omgedraaid als een blad aan een boom. Thans bloeien er landbouw, handel en nijverheid als nimmer te voren, en is ook de in- en uitvoer er sinds dien reusachtig toegenomen.

Hier te lande werd toen ook het groote belang van den handel op de Philipijnen ingezien en door het initiatief der groote stoomvaartmaatschappijen Nederland—Rotterdamsche Lloyd en Java—China—Japanlijn werd in 1915 opgericht de Java—Pacifielijn, die reusachtig opneemt en thans in vasten maandelijkschen dienst tusschen Batavia en San-Francisco via Manilla vaart. Behalve de Java Pacific-lijn doet ook nog de Java—China—Japan-lijn Manilla aan, echter niet in geregelden dienst.

Ten slotte nog een enkel woord over het bestuur dezer belangrijke kolonie. Volgens de Amerikanen is het geheele bestuur er op gericht, aan deze kolonie later algeheele politieke zelfstandigheid te geven en tracht men dit doel te bereiken, door de volksopvoeding zoo hoog mogelijk op te voeren.

Ik voor mij kan nu eenmaal niet gelooven, dat de Amerikanen, die zooveel goed en bloed heeft geofferd om van deze kolonie te maken, wat zij thans is, deze in de toekomst zoo maar voetstoots zal prijs geven. Zoo iets ware meer dan menschelijk en daarom geloof ik er niet aan.

Ik stel mij zoo voor, en laat ik eraan toevoegen, dat ik het heel natuurlijk vind, dat het zoo gaan zal als de Secretary of war H. Taft in zijn speciale „Report on the Philippines” in het jaar 1908 aangaf.

In dat „Report” geeft die staatsman de volgende beschouwingen:

In de toekomst, wanneer het volk er geheel rijp voor is, behoort aan de Philippijnsche volkeren algeheele politieke zelfstandigheid te worden verleend; tenzij en hier wordt de te volgen middenweg aangegeven, — het belang van de beide volkeren in de toekomst zal medebrengen, dat de band niet geheel wordt losgemaakt.

Om deze conclusie door het Philippijnsche volk te doen inzien, daarop is thans het gansche streven van de Amerikaanse regeering gericht, en de wijze waarop dat gedaan wordt, is in alle opzichten de groote Republiek waardig.

De volksopvoeding is er ter hand genomen als in geen kolonie ter wereld. Het aantal lagere scholen is er b.v. zóo groot, dat de Amerikanen zich er op kunnen beroemen voor de kinderen van 8 millioen Philipijnen meer van die scholen te hebben gesticht, dan Nederland er op Java en Madoera voor ruim 30 millioen inwoners heeft.

De grootsche schaal, waarop dat volksonderwijs is opgezet, moet wel bewondering wekken, want niet alleen tot het lager

onderwijs heeft men zich bepaald, ook voor meer uitgebreid lager en middelbaar onderwijs is er goed gezorgd.

Zelfs het vak-onderwijs is flink ter hand genomen, zoodat er thans ook onderwijsinrichtingen zijn, waar technisch, handels-, landbouw- en huishoudonderwijs wordt gegeven, terwijl als bekroning van het geheel in het jaar 1908 een Universiteit te Manilla werd gesticht.

Dat er met dat alles schatten zijn verslonden behoeft wel geen betoog, de uitgaven zijn zelfs zoo gestegen, dat er jaren geweest zijn, dat die de zelfs zoozeer vermeerderde inkomsten verre hebben overschreden.

Hieruit blijkt wel dat alleen een finantieel zoo krachtig rijk als Amerika zich zulk een grootschen opzet kon veroorloven. Dit neemt echter niet weg dat het streven even loffelijk blijft.

De opvoeding der jongeren is er thans geheel en al op ingericht om hen eventueel geschikt te maken tot medebestuurder van het land, want reeds nu berust dat bestuur bijna geheel in handen van inheemsche bewoners. Slechts het opperbestuur is alleen nog rechtstreeks in Amerikaansche handen, zoodat de Gouverneur-Generaal, de Vice-Gouverneur en nog enkele zeer hoge regeeringspersonen worden benoemd door den President der Vereenigde Staten, alle andere echter worden gekozen door bewoners ter plaatse.

Naar mijn oordeel lijdt het geen twijfel dat, wanneer eenmaal de tijd zal zijn aangebroken voor „zelfbestuur”, dit tevens de tijd zal zijn, waarop de bewoners dier eilanden zelf algemeen zullen wenschen, dat de nauwe band met Amerika niet zal worden verbroken.

Voor ons Nederlanders, die nog al eens geneigd zijn af te breken, hetgeen binnen de eigen palen geschiedt, moet het een voldoening zijn te weten dat, toen de Amerikaansche regeering de kolonisatie der Philippijnen krachtig ter hand begon te nemen, zij eerst eens haar licht is gaan opsteken bij de oudere koloniale mogendheden, en dat zij zich toen het allereerst en het allermeest heeft gewend tot de Nederlandsch-Indische regeering.

Moge zij al op onderwijs- en sanitair gebied de meesters zijn voorbijgestreefd, men bedenke daarbij dat dit voor het grootste deel het gevolg is geweest van de schier onuitputtelijke middelen, waarover de leerling kon beschikken. Hoe het zij de Philippijnen behooren thans ook tot de best bestuurde koloniën ter wereld en zij, die deze welvarende kolonie wenschen te bezoeken, geef ik uit klimaatoverwegingen den raad, dit niet te doen in de warme zomermaanden, die duren van April tot Juli en waarin de temperatuur dikwijls tot 100° F. stijgt, maar daarvoor te kiezen de voor-, najaars- of wintertijd, omdat dan het klimaat in die streken verrukkelijk is. Zij zullen er zich geen voorstelling van kunnen maken, dat daar een dertigtal jaren geleden alles te vuur en te zwaard werd verwoest.

Wat mij zelf aangaat, wanneer ik de verslagen lees over deze thans zoo bloeiende kolonie, dan denk ik wel eens, dat ik het door ons bijgewoonde bombardement van Cavite maar heb gedroomd.